

A történelem tantárgy tanításának elméleti és gyakorlati kérdései 3.	kreditszám: 2
a tanóra típusa: előadás, heti óraszám: 2 óra	
számonkérés módja: kollokvium	
tantárgy tantervi helye: 7. félév	
A tantárgy célja: A történelemtanítás történetének áttekintése, annak vizsgálata révén, hogyan hatottak a történetírói irányzatok a történelemtanításra. A történelem elméletének és gyakorlatának rendszerező áttekintése.	
Tematika: 1. A hivatalos történelemtanítás előtti korszak – a nevelés szándéka a történetírásban (Dévényi Anna, Gőzsy Zoltán) 2. A hivatalos történelemtanítás kezdetei, a történelemtanítás az ókorban és a középkorban (Dévényi Anna, Gőzsy Zoltán) 3. A történelemtanítás a koraújkorban, a felvilágosodás és a romantika hatása. A történelemtanítás a 19. században (Dévényi Anna, Gőzsy Zoltán) 4. A századforduló és a Horthy-korszak történelemtanítása a '20-as években, a „keresztény-nemzeti” kurzus. Történelemtanítás az 1930-as és '40-es években (Dévényi Anna, Gőzsy Zoltán) 5. A marxizmus hatása a történelemtanításra, a Rákosi- és a Kádár-korszak. Történelemtanítás a rendszerváltás után (Dévényi Anna, Gőzsy Zoltán) 6. A történeti tankönyvkutatás célja és módszerei. Tankönyvelemzés – reformkor (Dévényi Anna, Gőzsy Zoltán) 7. A tankönyvkutatás gyakorlata (Dévényi Anna, Gőzsy Zoltán) 8. A történelemdidaktika. A történelemtanítás céljai: iránymutatás és a történelmi gondolkodási képességek fejlesztése (Gyertyánfy András) 9. A történelemtanítást meghatározó elméletek: konstruktivizmus, narrativitás (Gyertyánfy András) 10. A diákok és a tanárok. A tantervek és az érettségi követelmények (Gyertyánfy András)	

11. A tananyag kiválasztása és elrendezése. A médiumok (Gyertyánfy András)
12. Munkaformák és alapvető módszerek (Gyertyánfy András)
13. A történelmi tudás mérése és értékelése. A történelemtanítás tervezése: a tanítási óra és a hosszabb távú tervezés (Gyertyánfy András)

Követelmények:

1. Szóbeli kollokvium.
2. 6-8 oldalas írásbeli dolgozat elkészítése, tudományos munkával szemben elvárható jegyzetapparátussal. Témája: Egy tetszőlegesen kiválasztott tantervi téma (pl. a honfoglalás, az államalapítás, a tatárjárás, a felvilágosult abszolútizmus, a francia forradalom, 1848-1849, amerikai polgárháború stb. stb.) történelem tankönyvekben való megjelenésének bemutatása. A tanulmány mutassa be, hogy az adott téma tárgyalása hogyan változik a különböző korszakok tankönyveiben (használjon fel minél több tankönyvet, min. 3 különböző korszakból!), milyen történetírói irányzatok, milyen politikai szándékok mutathatók ki az egyes tankönyvek nézőpontjaiból, értékítéletéből!
3. Részvétel és aktív órai munka a *Tankönyvkutatás gyakorlata* c. órán.

Kötelező irodalom az 1-7. témákhoz:

- Dévényi Anna – Gözsy Zoltán: A történelem tanításának tartalmi és módszertani változásai. Egyetemi jegyzet a Történetírói irányzatok és hatásuk a történelemtanításra című kurzushoz.
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tort_tan_valt/index.html
- Dévényi Anna - Gözsy Zoltán: A történelemtankönyvek elemzése. Szempontok a tankönyv, mint történeti forrás vizsgálatához. *Fons* XX. (2013) 2. sz. 191-220.
- Dévényi Anna – Gözsy Zoltán: Szempontok a történelemtankönyvek dekódolásához. In: Csóka-Jaksa Helga, Schmelcz-Pohánka Éva, Szeberényi Gábor (szerk.) *Pedagógia - oktatás - könyvtár: Ünnepi tanulmányok F. Dárdai Ágnes tiszteletére*. Pécs, 2014. 145-166.
- Dévényi Anna: A magyar történelemtankönyvek ideológiai-szemléleti és didaktikai változásai 1945 és 1989 között - egy ellenforradalmi miniszterelnök példáján. *Történelemtanítás* (XLVI.) Új folyam II./1. hivatkozási azonosító: 02-01-06) <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2011/03/devenyi-anna-a-magyar-tortenelemtankonyvek-ideologiai-szemleleti-es-didaktikai-valtozasai-1945-es-1989-kozott-egy-ellenforradalmi-miniszterelnok-peldajan-02-01-06/>

Ajánlott irodalom az 1-7. témákhoz:

- F. Dárdai Ágnes: A tankönyvek megítélésének minőségi paraméterei In: F. Dárdai Ágnes: Történelmi megismerés – történelmi gondolkodás. II. kötet Pécs, 2006.
- F. Dárdai Ágnes: Tankönyvek a társadalmi-politikai érdekek kereszttüzében. In: F. Dárdai Ágnes: Történelmi megismerés – történelmi gondolkodás. II. kötet Pécs, 2006.
- F. Dárdai Ágnes: Tankönyvelemzési modellek a nemzetközi tankönyvkutatásban. In: F. Dárdai Ágnes: Történelmi megismerés – történelmi gondolkodás. II. kötet Pécs, 2006. (A teljes tanulmánykötet letölthető innen: <http://www.lib.pte.hu/konyvtarrol/munkatarsaink/dardai/publikaciok/text/book/index.html>)
- Katona András: A Széchenyi-kép változásai a rendszerváltozás előtti ötödfél évtized magyar történelem tankönyveiben *Történelemtanítás* (XLV.) Új folyam I. 4. szám, 2010. december
<http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2010/12/katona-andras-a-szechenyi-kep-valtozasai-a-rendszervaltozas-elotti-otodfel-evtized-magyar-tortenelemtankonyveiben-01-04-05/>
- Katona András: Képek és arcképek a magyarországi történelemtanítás múltjából 1-7. *Tanári Kincsestár. Történelem*. Raabe Kiadó Kft. (2005,2006, 2007-es számok) letölthető: <http://www.tortenelemtanitas.hu/2010/02/kepek-es-arckepek-a-magyarorszagi-tortenelemtanitas-multjabol/>
- Romsics Ignác: Clio bővületében - Magyar történetírás a 19-20. században – nemzetközi kitekintéssel. Osiris, Bp. 2011.
- Szőke András: Apostolok jogán? In Albert. B. Gábor: Tudatformálás vagy tudattorzítás? Kölcsey Intézet, Budapest, 2004. 65-74.
- Unger Mátyás: A történelmi tudat alakulása középiskolai történelem-tankönyveinkben a századfordulótól a felszabadulásig. Bp. 1976.

A 8-13. előadások az alábbi publikációkon alapulnak, továbbvezető szakirodalom ezek lábjegyzeteiben található:

- Gyertyánfy András: A történelemdidaktikáról, más néven tantárgy-pedagógiáról vagy szakmódszertanról – dióhéjban. In: Újkor.hu, 2021. szeptember 1., <https://ujkor.hu/content/tortenelemdidaktika-tantargy-pedagogia-szakmodszertan>
- Gyertyánfy András: A történelemtanítás kettős céljáról. *Történelemtanítás* 13. évf. (2022) 1. sz. <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2022/04/1-szam-2022/>

- Gyertyánfy András: Képességek, kompetenciák, történelmi gondolkodás. Kísérlet a fogalmi tisztázásra. Történelemtanítás, 12. évf. (2021) 1–2. sz.
<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2021/05/1-2-szam-2021/>
- Gyertyánfy András: Az elbeszéléstől a forrásokig, a forrásoktól az elbeszélésig. A történelemtanítás súlypontjának változásai. Történelemtanítás, 9. évf. (2018) 1–2. sz. 2-8. o. <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2018/08/gyertyanfy-andras-az-elbeszelestol-a-forrasokig-a-forrasoktol-az-elbeszelesig-09-01-03/>
- Gyertyánfy András: Folytonos kanonizáció – A tartalom kiválasztásának szempontjai és szakaszai a német történelemdidaktikában. Új Pedagógiai Szemle, 70. évf. (2020) 7–8. sz. 8–25. o. <http://upszonline.hu/index.php?issue=700708>
- Gyertyánfy András: Munkaformák a történelemtanításban – a frontális munkától a kooperatív csoportmunkáig. Történelemtanítás, 13. évf. 3-4. sz.
<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2023/01/3-4-szam-2022/>
- Gyertyánfy András: Nem mind arany, ami fénylik – A Power Point használatáról a történelemórán. Újkor.hu, 2023. március 27. <https://ujkor.hu/content/nem-mind-arany-ami-fenylik-a-power-point-hasznalatarol-a-tortenelemoran>
- Gyertyánfy András: A tanítás folyamata az RJR-modellben és a történelemdidaktikában. In: Kojanitz László (szerk.): Korszerű történelemoktatás – Új utak és megoldások. Belvedere Meridionale, Szeged, 2023. 87–100. o.
<https://acta.bibl.u-szeged.hu/82226/>
<http://www.belvedere.meridionale.hu/kotetek/2/>
- Gyertyánfy András: A történelemóra tervezése – az óravázlat. In: Történelemtanítás, 14. évf. (2023) 4. sz.
<https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2024/01/4-szam-2023/>

Összefoglaló művek a történelemdidaktikáról magyar nyelven (elérhetőek a PTE Társadalomtudományi Szakkönyvtárban):

- Csepela Jánosné – Horváth Péter – Katona András – Nagyajtai Anna: A történelemtanítás gyakorlata. Tantárgy-pedagógiai tankönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000.
- Kaposi József: Közelítések a történelemtanítás elméletéhez és gyakorlatához. Oktatási segédlet. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 2020.
http://kaposijozsef.hu/wp-content/uploads/2020/07/Kozelitesek_kotet_nyomdai_javitott.pdf
- Katona András – Sallai József: A történelem tanítása. Tantárgy-pedagógiai összefoglaló. Budapest, 2002.

- Knausz Imre (szerk.): Az évszámokon innen és túl... Megújuló történelemtanítás. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001.
- Vajda Barnabás: Bevezetés a történelemdidaktikába és a történelemmethodikába. Második kiadás. Selye János Egyetem Tanárképző Kar, Komárom, 2018.
https://adatbank.ro/html/cim_pdf2835.pdf

Összefoglaló művek a történelemdidaktikáról idegen nyelven (elérhetőek a PTE Társadalomtudományi Szakkönyvtárában):

- Barricelli, Michele – Lücke, Martin (Hrsg.): Handbuch Praxis des Geschichtsunterrichts. I-II. Wochenschau, Schwalbach/Ts., 2012.
- Davies, Ian (ed.): Debates in History Teaching. 2nd Ed. Routledge, London-New York, 2017.
- Pandel, Hans-Jürgen: Geschichtsdidaktik. Wochenschau, Schwalbach/Ts., 2013.

Oktatók: dr. Dévényi Anna, dr. habil Gőzsy Zoltán, dr. Gyertyánfy András